

Zpráva o šetření

ve věci umístění obviněné matky s novorozeným dítětem ve věznici

Dne 13. 3. 2019 se na mě obrátila paní A., a to v zájmu své sestry paní B., nar. xxx, která byla ve výkonu vazby ve Vazební věznici Praha-Pankrác. Dne 12. 3. 2019 porodila druhá jmenovaná v civilní nemocnici své dítě, které však zůstalo v této nemocnici, přičemž matka se musela téhož dne vrátit do Vazební věznice Praha-Pankrác; dne 14. 3. 2019 byla jmenovaná převezena do Vazební věznice Praha-Ruzyně. Následně dne 15. 3. 2019 byla celá záležitost vyřešena, neboť matka dítěte byla propuštěna z výkonu vazby.¹

A. Shrnutí závěrů

Vězeňská služba ČR pochybila v situaci, kdy obviněnou matku odloučila ihned po porodu od jejího novorozeného dítěte, a to celkem na dobu 3 dnů.

B. Skutková zjištění

V dané věci uvedl generální ředitel Vězeňské služby ČR genmjr. PhDr. Petr Dohnal ve svém vyjádření ze dne 14. 4. 2019, že za období uplynulého roku se jednalo o jediný případ porodu ženy ve výkonu vazby. Dle generálního ředitele je těhotná žena nejméně 3 týdny před plánovaným termínem porodu eskortována do nemocnice ve Vazební věznici Praha-Pankrác k hospitalizaci.² Paní B. dne 14. 2. 2019 požádala o umístění současně s dítětem Věznici Světlá nad Sázavou. Dne 18. 2. 2019 byly paní B. z uvedené věznice odeslány formuláře a informativní dopis (k rukám sociálního pracovníka Vazební věznice Praha-Ruzyně), které jsou dle generálního ředitele Vězeňské služby ČR potřebné pro zahájení přijímacího řízení. Věznice Světlá nad Sázavou žádala základní informace o umístění ženy ve výkonu vazby na oddělení pro výkon vazby matek nezletilých dětí. Generální ředitel Vězeňské služby ČR dále uvedl, že tyto formuláře je nutné vyplněné doručit zpět do Věznice Světlá nad Sázavou, aby mohlo být zahájeno přijímací řízení. Věznice Světlá nad Sázavou vyplněné formuláře neobdržela, a z tohoto důvodu nemohlo být zahájeno přijímací řízení.

Ředitel Vazební věznice Praha-Ruzyně plk. Mgr. Tomáš Hůlka, LL.M., ve svém vyjádření ze dne 16. 5. 2019 uvedl následující skutečnosti. Dne 18. 2. 2019 obdržel sociální pracovník oddělení výkonu vazby Bc. Michal Řehůřek, prostřednictvím e-mailu, žádost speciální pedagožky Věznice Světlá nad Sázavou Mgr. Lucie Jechové o předání příloženého průvodního dopisu a formulářů paní B.³ Dle ředitele věznice z obsahu průvodního dopisu, tak i příložených formulářů vyplývalo, že jejich vyplnění a odeslání do Věznice Světlá nad Sázavou je potřeba učinit až po porodu (jméno a datum narození dítěte, rodné číslo dítěte, ověřená kopie rodného listu dítěte, posouzení psychického stavu matky a dítěte).

1 Spis veden pod sp. zn. 1772/2019/VOP/JM.

2 Paní B. byla převezena k hospitalizaci ve Vazební věznici Praha-Pankrác dne 1. 3. 2019.

3 Speciální pedagožka napsala ve svém e-mailu ze dne 18. 2. 2019 adresovaném sociálnímu pracovníku Vazební věznice Praha-Ruzyně: „...po dohodě vedoucích oddělení Ti zasílám formuláře a průvodní dopis pro obv. B. Prosím o předání (průvodní dopis, zda by si mohl 1x nechat obv. a 1x podepsat a založit k ní).“

Mgr. Řehůřek vše vytiskl a předal paní B. s tím, že jejich vyplnění a odeslání zpět do Věznice Světlá nad Sázavou je potřeba učinit až po porodu.

Ředitel Vazební věznice Praha-Pankrác plk. Mgr. Pavel Dresler uvedl ve svém vyjádření ze dne 7. 5. 2019, že v případě, kdyby do doby porodu nebylo rozhodnuto o žádosti o umístění na oddělení pro výkon vazby matek nezletilých dětí, dala by paní B. souhlas o svěřeni dcery do péče babičky dítěte, její matky, která žije v ČR; umístění dítěte zajišťoval orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) Úřadu X. Ředitel věznice doložil, že uvedený OSPOD informovala věznice v den porodu a požádala o zajištění umístění dítěte po jeho propuštění z porodnice do náhradní rodinné péče. Paní B. byla prostřednictvím tlumočnicka seznámena s tím, že pokud nebude přijata do výkonu vazby do Věznice Světlá nad Sázavou a nebude po porodu propuštěna, je třeba, aby se rozhodla, komu dítě svěří do péče; dále byly jmenované prostřednictvím tlumočnicka zodpovězeny další dotazy (např. stran porodu, návštěvy dítěte ve vazební věznici). Současně byla jmenované zajištěna pomoc tlumočnicka při vyplňování nezbytných formulářů v porodnici.

C. Právní hodnocení

Vězeňská služba ČR pochybila v situaci, kdy obviněnou matku odloučila ihned po porodu od jejího novorozeného dítěte, a to celkem na dobu 3 dnů.

Obviněná žena, které se během výkonu vazby narodí dítě, může mít toto dítě u sebe a starat se o ně, pokud toto dítě nebylo soudem svěřeno do péče jiné osoby.⁴

Na žádost obviněné ženy ve vazbě ředitel věznice rozhodne, že obviněná žena může mít u sebe své dítě a starat se o ně zpravidla po dobu do jednoho roku jeho věku, pokud toto dítě nebylo soudem svěřeno do péče jiné osoby, popřípadě řízení v této věci před soudem neprobíhá, a vyhovění žádosti je ve prospěch dítěte; před rozhodnutím si ředitel vyžádá posouzení ošetřujícího lékaře a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, příslušného podle místa dosavadního bydliště nezletilého dítěte.⁵

Proti rozhodnutí ředitele věznice může obviněná žena podat do 3 dnů od jeho oznámení stížnost; o stížnosti rozhoduje generální ředitel Vězeňské služby ČR nebo k tomu zmocněný zaměstnanec Vězeňské služby ČR; byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněná žena opakovat nejdříve po 14 dnech od právní moci rozhodnutí.⁶ Výkon vazby matky nezletilých dětí je dále upraven v řádu výkonu vazby⁷ a ve vnitřním předpisu Vězeňské služby České republiky.⁸

4 Ustanovení § 28a odst. 1 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

5 Ustanovení § 28a odst. 3 zákona o výkonu vazby.

6 Ustanovení § 28a odst. 4 a 5 zákona o výkonu vazby.

7 Ustanovení § 78a vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

8 Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 36/2012, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou.

Vedle důvodu výkonu vazby sleduje činnost specializovaných oddílů pro výkon vazby matek nezletilých dětí jako cíl zabránění odloučení matky od dítěte umístěním v jiném zařízení.⁹

Jedná-li se o obviněnou ženu, která ve výkonu vazby očekává narození dítěte (dětí), obstarává si podklady žadatelka s dostatečným časovým předstihem sama na základě informace podané sociálním pracovníkem vazební věznice či věznice; účelem tohoto postupu je předcházet odloučení narozeného dítěte od matky.¹⁰

V podstatě identickým případem se v minulosti zabýval již Ústavní soud, který předběžným opatřením zasáhl ve prospěch ženy, která ve vazbě porodila a nemohla s dítětem zůstat. Soud nařídil Vězeňské službě ČR, aby přestala zasahovat do práv ženy a jejího novorozeného syna. Měli tak dostat možnost být spolu.¹¹ Ústavní soud taktéž v jednom svém nálezu konstatoval, že v případě, kdy nelze uvalení vazby na rodiče nezletilého dítěte z legitimních důvodů nejen odložit, nýbrž ani nahradit jiným mírnějším prostředkem, nutno věc posoudit také z hlediska tzv. nejlepšího zájmu dítěte podle článku 3 a 9 Úmluvy o právech dítěte¹² ve spojení s článkem 10 Ústavy České republiky^{13,14}.

I CPT¹⁵ vše staví na nejlepší zájmu dítěte, obecně však přítomnost matky s novorozeným dítětem ve věznici nepodporuje. Dle CPT je všeobecně uznávanou zásadou, že děti by se neměly rodit ve věznici. Je třeba zabezpečit, aby matka s dítětem mohla trávit alespoň určitý čas; dlouhodobá opatření, zvláště pak oddělení dítěte od matky a jeho umístění mimo zařízení je potřeba činit v každém jednotlivém případě na základě pediatricko-psychiatrických a medicínsko-sociálních posudků. Na jedné straně je zjevné, že věznice není pro novorozence a malé děti přiměřeným prostředím, na druhé straně však v žádném případě není žádoucí násilné odtržení malých dětí od jejich matek.¹⁶

V dané věci paní B. s dostatečným časovým předstihem (3 týdny) žádala o to, aby mohla být umístěna po porodu se svým narozeným dítětem. Dostala se jí však informace (od sociálního pracovníka Vazební věznice Praha-Ruzyně), že žádat může až po porodu. Ještě v den porodu byla odloučena na 3 dny od svého dítěte. Uvedený postup považuji za naprosté selhání Vězeňské služby ČR, která postupuje i v rozporu s vlastním vnitřním předpisem, který stanoví, že je nutné předcházet odloučení narozeného dítěte od matky. Správný postup by

9 Ustanovení § 2 písm. a) citovaného nařízení.

10 Ustanovení § 9 odst. 2 citovaného nařízení.

11 Vedení Věznice ve Světlé nad Sázavou žádosti matky být se svým dítětem nevyhovělo kvůli překročení kapacity oddělení pro matky s malými dětmi. Jako druhý důvod zaznělo doporučení pediatra, který nesouhlasí s umístěním neočkovaného novorozence ve věznici. Dítě se narodilo 3. srpna. Zůstalo v porodnici a matku odvezli zpět do vazební věznice. O tři dny později podala ústavní stížnost, 8. srpna Ústavní soud vydal předběžné opatření (usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 2467/17, dostupné z <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=98426&pos=2&cnt=2&typ=result>.

12 Publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.

13 Publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 1/1993 Sb.

14 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2/18, dostupné z <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=102164&pos=3&cnt=25&typ=result>.

15 Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

16 Factsheet CPT, January 2018, dostupné z <https://rm.coe.int/168077ff14>.

byl ten, kdyby si budoucí matka zažádala s dostatečným předstihem o umístění společně s dítětem na specializovaném oddílu ve Věznici Světlá nad Sázavou a následně by po uplynutí přiměřené doby po porodu (poté, co by již nebyla nutná hospitalizace v civilním zdravotnickém zařízení) byla i s dítětem eskortována do věznice se specializovaným oddílem (samozřejmě za dodržení všech dalších podmínek – nsvěření dítěte do péče jiné osoby, kladné vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kladné vyjádření lékaře).

Nejsem schopna posoudit, zda k pochybení došlo na straně Vazební věznice Praha-Ruzyně (poskytnutí zavádějící informace) či na straně Věznice Světlá nad Sázavou (sociální pracovnice nesdělila sociálnímu pracovníkovi vazební věznice, že po vyplnění formulářů by paní B. – případně věznice – měla tyto odeslat zpět do Věznice Světlá nad Sázavou). Celkově lze však pochybení spatřovat v nastavení neodpovídajícího systému, kdy součástí žádosti (a požadovaných formulářů) jsou i informace např. o psychickém stavu dítěte, který nemůže být před jeho narozením nijak zjištěn. Očekávám, že do budoucna se obdobná situace nebude již opakovat a bude nastaven takový postup, který umožní budoucím matkám ve výkonu vazby, aby mohly být (nejen) po dobu porodu se svými novorozеныmi dětmi.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám generálnímu řediteli Vězeňské služby ČR, řediteli Vazební věznice Praha-Ruzyně, řediteli Vazební věznice Praha-Pankrác a ředitelce Věznice Světlá nad Sázavou a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv¹⁷ žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil generální ředitel Vězeňské služby ČR ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Brno 29. května 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

¹⁷ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.